

absence). For conducting forensic examinations on the appeal of other persons out of court proceedings, as well as clause 1.8 of the Instruction on the appointment and conduct of forensic examinations and forensic investigations approved by order of the Ministry of Justice of Ukraine dated 08.10.1998 No. 53/5. With the Resolution of the Grand Chamber of the Supreme Court, dated 18.12.2019 No. 522/1029/18 regarding the indication in the expert opinion regarding the expert's knowledge of criminal liability for a knowingly false conclusion, and that such a conclusion was prepared for submission to court.

Key words: legal regulation, examination, expert research, expert, special knowledge, process, awareness, warning, legislation.

DOI: <https://doi.org/10.33994/kndise.2021.66.17>
УДК 343.98

Тетяна Петрівна Кривак
молодший науковий співробітник
відділу наукової діяльності та міжнародного співробітництва
лабораторії організації наукової, методичної діяльності,
нормативного забезпечення та міжнародного співробітництва

ORCID 0000-0002-0679-1080
E-mail: t.kryvak@kndise.gov.ua

*Київський науково-дослідний інститут судових експертиз
Міністерства юстиції України*

ПРОБЛЕМА ВАРІАНТНОСТІ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ ТЕРМІНІВ В ОБЛАСТІ КРИМІНАЛІСТИКИ Й СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

У статті розглянуто особливості перекладу термінів в області криміналістики й судової експертизи та проблему варіантності, яка виникає в процесі перекладу. Виявлено, що варіантність при перекладі термінів в області криміналістики й судової експертизи є як позитивним явищем, так і негативним, проте слугує передумовою віднайдення точного та однозначного еквіваленту з мови оригіналу, в залежності від контексту. Проаналізовано лексичні трансформації, які використовуються під час перекладу термінів, та визначено необхідність досягнення ефекту змістовної та контекстуальної ідентичності під час перекладу термінів.

Ключові слова: термінологія, варіантність перекладу, криміналістика, судова експертиза.

Постановка проблеми. Невпинно зростаюча міжнародна взаємодія у сфері криміналістики породжує супровідні, але від цього не менш важливі питання, а саме: вироблення єдиної технічної мови, включаючи термінологію у галузі криміналістики та судової експертизи. Особливо гостро про-

блема єдиного категоріального апарату постає під час спільних міжнародних заходів у сфері судових експертиз, зокрема, на міжнародних конференціях, при спільних розслідуваннях та наданні висновків щодо злочинів, що мають міжнародний характер, під час роботи міжнародних робочих груп з напрацювання міжнародних вимог, методик та правил, тощо. При чому потреба у якісному перекладі та використанні адекватних термінів існує як з погляду мови оригіналу, так і навпаки. Переклад у галузі криміналістики являє собою непросте завдання, вважається одним з найскладніших видів перекладу, так як для адекватної передачі інформації мова перекладу повинна бути особливо точною, ясною і достовірною. Переклад текстів, що стосується судової експертизи, належить до актуальних проблем теорії та практики перекладу, що зумовлено не тільки вимогою досконалого володіння термінологією, а й необхідністю розуміння носіїв мови. В науковій літературі недостатньо розкрито проблему перекладу спеціфічної термінології, зокрема, в області судової експертизи та криміналістики, не розроблено систему правил та методичних рекомендацій, які могли б допомогти при її перекладі.

Діяльність державних установ судової експертизи України має відбуватися відповідно до стандартів систем управління якістю, а саме стандарту Міжнародної організації стандартизації (ISO) та електротехнічної комісії (IEC), що забезпечують процеси міжнародної стандартизації. Оскільки стандарти друкуються англійською та французькою мовами, то постає питання адекватності перекладу й стандартів.

З огляду на зростаючу міжнародну взаємодію, а також вимоги щодо діяльності державних установ судової експертизи у відповідності до міжнародних стандартів особливого значення набуває питання варіантності термінології та її гармонізація у діяльності судово-експертних установ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вчені-криміналісти розуміли й розуміють важливість якості наукової мови та чіткості наукової термінології. Відомі представники криміналістики, такі як Р. С. Белкін, І. Ф. Пантелеєв, Н. А. Селіванов, у різний час публікували дослідження, що стосуються системи криміналістичних понять і термінів, маючи на меті домогтися ясності, точності наукової мови [1; 2; 3].

Як окремий вид перекладознавства переклад у галузі криміналістики почав виокремлюватися наприкінці 80-х – початку 90-х років ХХ століття. Питання складності перекладу термінології стали предметом дослідження низки вітчизняних та закордонних науковців. Зокрема питаннями юридичного перекладу займалися такі вчені, як: Н. Антонюк, Н. Артикуца, В. Виноградов, С. Головатий, С. Гринев-Гриневич, Ю. Зайцев, Р. Зорівчак, В. Згурська, В. Карабан, Т. Кияк, В. Комісаров, М. Коржанський, С. Кравченко, В. Лейчик, Г. Онуфрієнко, Л. Полубиченко, Л. Полюжин, Ю. Прадід, П. Рибін, А. Федоров, Ф. Циткіна, Л. Черноватий, Е. Щепотіна та інші [4; 5; 6; 7; 8; 9; 10].

Мета дослідження. Метою цієї наукової статті є визначення особливостей варіантності перекладу з англійської мови на українську термінології у галузі криміналістики та судової експертизи, насамперед найчастіше

вживаної на практиці, а також висвітлення питань варіантності термінології та гармонізації вітчизняних та міжнародних підходів у діяльності судово-експертних установ відповідно до стандартів.

Викладення основного матеріалу. В епоху глобалізації питання про еквівалентний та адекватний переклад в області юриспруденції і спеціально-юридичних наук, таких як криміналістика, судова медицина, судова психіатрія та інші, стоїть найгостріше. Процес утворення нових термінів у сучасному світі нерозривно пов'язаний з появою нових наукових ідей і напрямів досліджень, розробками в різних сферах діяльності. Цим обумовлений особливий інтерес перекладачів, як теоретиків, так і практиків, до проблеми перекладу термінів у галузі криміналістики. Однак при різноманітті використовуваних понять ускладнюється процес уніфікації термінологічного апарату. Гармонізація вітчизняного та міжнародного підходів до проведення судової експертизи вимагає фіксації як усталених термінів і визначень, відповідно до стандартів, прийнятих міжнародною організацією, так і дискусійних.

Прийняття і запровадження на міжнародному рівні стандартів термінів та визначень на основі узагальнень матеріалу вузькоспеціального характеру, якими змушені оперувати експерти-представники різних країн для досягнення універсального підходу і, в той же час, об'єктивності та істинності, надають можливість конкретизації розроблених положень на національному рівні. Зокрема, слід зазначити, що це питання на сьогодні є актуальним в Україні при формуванні єдиного національного стандарту термінології в сфері судової експертизи в контексті удосконалення чинного галузевого законодавства та розробки Технічним комітетом 192 «Судова експертиза» проекту національного документу (НД) ДСТУ. Наразі дана проблематика розглядається теоретиками та практиками науково-дослідних установ судової експертизи Міністерства юстиції України, зокрема, науковцями Київського науково-дослідного інституту судових експертиз Міністерства юстиції України (далі – КНДІСЕ) О. Рувіним, А. Полтавським та науковцями інших судово-експертних установ України [11].

Роль криміналістичної термінології у сучасному суспільстві доволі значна. Криміналістика розвивається, з'являються нові явища, а відтак і терміни, відбувається переосмислення і перетворення вже існуючих термінологічних одиниць. Будучи відкритою динамічною системою, мова науки має здатність до варіантності значень термінів. У лінгвістичному словнику О. С. Ахманової дається таке визначення *варіантності*: «Варіант (варіантна форма) англ. variant, фр. variante, нім. Variante, ісп. Variante. Дана видозміна або різновид (реалізація, маніфестація) мовної одиниці, або фонемі, морфемі тощо» [12, с. 68].

Мова криміналістики, як і мова іншої науки, також схильна до впливу як екстралінгвістичних, так й інтралінгвістичних факторів. Серед основних тенденцій розвитку мови криміналістики можна виділити: розширення кола вживаних визначень, зміна визначень, диференціація визначень, уніфікація термінології криміналістики, розробка знакових систем криміналістики [13, с. 183-184].

Міжнародне співробітництво впливає на роботу не тільки вчених-термінологів, але й криміналістів, оскільки єдність термінології полегшує комунікацію між фахівцями. Термінологія слугує основним понятійним апаратом для будь-якої області знань, і криміналістика тут не є винятком. Слід зазначити, що переклад термінології у сфері криміналістики становить особливий інтерес. Це в першу чергу пов'язано з тим, що мова права, як мова професійного спілкування, має яскраву національну специфіку, обумовлену правовими реаліями національних правових систем. Так, у разі перекладів з англійської мови на українську та з української на англійську слід враховувати різницю між системою загального права, що застосовується в англійських країнах, і системою континентального права, до якої належить і українська правова система. Невідповідності в національних правових системах створюють труднощі при перекладі, в тому числі лексичного характеру, до яких відноситься переклад термінології, що позначає правові реалії англійських держав, відмінні від реалій української правової системи.

Різні джерела вказують на те, що *термінологія* – це не просто набір термінів, а система мовних одиниць. Основна мета термінології полягає у формуванні визначення нового терміну або нового поняття, що з'явилося у мові. У процесі цього позначення, вчені-термінологи розглядають змістову сторону мовних одиниць не з погляду формування їхніх внутрішньосистемних значущостей, а з погляду предметної спрямованості, тобто співвідношення мовних одиниць із позамовним предметним рядом як засобом позначення, іменування останнього (ономасіологічний підхід). Хоча слід підкреслити, що переважна більшість вчених-термінологів дотримуються точки зору, що в ідеалі термін повинен бути моносемічним, точним, у нього не повинно бути синонімів. Метою багатьох досліджень в галузі термінології була її стандартизація як засіб досягнення ефективної комунікації, незалежної від культурних відмінностей [14, с. 24].

Одним з найбільш складних завдань при перекладі юридичних термінів і, зокрема, термінів у галузі криміналістики, є підбір еквівалента в мові.

У мові криміналістики, під терміном, який виконує роль своєрідного мовного знака, маються на увазі словосполучення або слова, які однозначно виражають поняття або прийняті для позначення чогось [15, с. 84]. Слід зазначити, що у кожному визначенні терміну поділяється точка зору, що термін містить в собі таку властивість, як співвіднесеність з поняттям, реалією, предметом, явищем певної сфери, які він означає. Досить розгорнуте визначення «терміну» наводить Ф. Циткіна: «Термін – це спеціальне слово або словосполучення, яке вживається для точного вираження поняття з якої-небудь галузі знання – науки, техніки, суспільно-політичного життя, мистецтва, юриспруденції тощо» [10, с. 25].

Незважаючи на те, що однією з головних вимог, що застосовуються до терміну, є точність, проте на практиці ця вимога не завжди може бути дотримана. Варіантність, що виникає в процесі перекладу термінів в області юриспруденції, і, зокрема, в галузі криміналістики, можна пояснити приналежністю до різних правових систем, і, як результат, до різних правових

термінологічних систем. Варіантність не так створює багатство юридичної мови, скільки створює додаткові проблеми в процесі перекладу термінів. На даний момент немає єдиної точки зору щодо явища варіантності в термінології як позитивного чи негативного явища в мові, оскільки синонімія є неминучим явищем. Це пояснюється тим, що термінологія є складовою лексики, її підсистемою і розвивається за тими ж законами, що і загальнолітературна мова.

Хоча міжнародний стандарт проголошує, що колектив розробників оперує виключно об'ємними поняттями, спеціально не зачіпаючи особливості правової системи різних країн, але за своєю суттю переклад такого тексту носить скоріше юридично-технічний характер.

Наприклад, термін **scene**. Його вживання у дослівному перекладі, на мові філологів «калькування», означає «сцена», і спочатку розуміється як «сцена театральна», хоча в англійській мові існує термін **stage**, який якраз і означає «сцена театральна».

Тільки після вивчення синонімічного ряду слова «сцена» у вітчизняних словниках знаходимо найбільш відповідні терміни: «видовище», «картина», «місце», «майданчик» і, нарешті, «подія». Таким чином, вибудовується логічний понятійний ряд: «сцена» – «місце дії» – «місце події». Але, як відомо, у вітчизняній криміналістиці, кримінальному праві та кримінальному процесі не використовується поняття, подібне «сцені», а існує стійке – «місце події». Тому для використання термінів як в науковій, так і в практичній діяльності, а також при навчанні, необхідний грамотний переклад.

Якщо ж брати до уваги контекстуальну залежність перекладу словосполучень, то вона може бути проілюстрована на прикладі наступних родових і видових термінів: **expert evidence** – свідчення експертизи; **false evidence** – помилковий доказ; **indicative evidence** – вказівка на спосіб отримання доказів; **superficial evidence** – зовнішні ознаки доказу. Як бачимо, англійські терміни, що мають однаковий родовий термін **evidence**, але які відрізняються видовою приналежністю, перекладаються абсолютно різними конструкціями й способами. Аналогічну ситуацію можна прослідкувати при перекладі терміну **procedure: civil procedure** – цивільний процес, цивільне процесуальне право; **court procedure** – судочинство; **criminal procedure** – кримінальний процес; **emergency procedure** – надзвичайна процедура. Таким чином, з наведених прикладів видно, що дуже часто при перекладі термінів на українську мову немає готових стійких конструкцій. Крім того, видові терміни, що мають загальний родовий термін, можуть перекладатися абсолютно різними способами.

З теоретичної точки зору, можливість перекладу терміну з однієї мови на іншу означає, що у терміна в мові-джерелі визначено чіткий еквівалент, тобто інваріант в іншій мові. Якщо слідувати такому правилу, то в ідеалі, ані значення, ані переклад терміну не повинні залежати від контексту. Однак, на практиці ситуація часто зовсім інша: словники дають численні варіанти перекладу того чи іншого терміну, що, звичайно, суперечить вимозі однозначності, проте пояснюється в першу чергу тим, що термінам гумані-

тарних наук часто притаманне їх авторське, індивідуальне розуміння. Тобто, йдеться про певний суб'єктивізм сприйняття й тлумачення відповідної термінології. При цьому вибір еквівалента конкретного терміну може бути контекстуально зумовлений. Якщо ж говорити про переклад юридичної термінології, то ідентичний переклад не завжди матиме очікуваний результат. Тому методи адаптаційного перекладу при перекладі такої термінології можуть застосовуватися досить часто. При перекладі юридичних термінів щодо судової експертизи з англійської мови на українську має бути досягнутий ефект їх формальної, змістовної та контекстуальної ідентичності.

У 2011 році Рада Європейського Союзу в Заключних положеннях окреслила створення єдиного криміналістичного (або, якщо перекладати буквально «судово-наукового») простору в Європі [16]. Це має виключно важливе значення не тільки для тих країн, які належать до Європейського Союзу й кому вони безпосередньо адресовані, але і для всього світового співтовариства в цілому. Адже враховуючи невпинні процеси глобалізації та стирання кордонів людської діяльності виникає потреба пошуку ефективних засобів спілкування, коли необхідно знаходити спільну мову та взаєморозуміння. З метою підвищити рівень взаєморозуміння між криміналістами та судовими експертами різних країн, досліджується зміст використовуваних на території Європи термінів, які позначають науковий напрям, що вивчає застосування знань природничих, гуманітарних і технічних наук для вирішення завдань судочинства, а також співвідношення між цими поняттями [17].

Практично всі вчені, які досліджують криміналістичну термінологію, наголошують на необхідності однозначного застосування криміналістичних понять. Наприклад, Р. С. Белкін вважає, що основне призначення термінологічної системи криміналістики – це надання більшої точності словам, що виникають, які вживаються у даній сфері [17, с. 732].

Багатьом юридичним наукам і, зокрема, криміналістиці властива неоднозначність (багатозначність) ряду термінів. У даному випадку трактування криміналістичного та загальнонаукового поняття ідентичне. Її можна представити таким чином: поняття є результатом узагальнення властивостей предметів одного певного класу за сукупністю загальних характерних ознак. Багатозначністю прийнято вважати здатність терміна мати одночасно кілька значень. Багатозначність терміна стримується, але не виключається у повній мірі логічними межами дефініцій термінологічної одиниці, а також вимогами до терміну, які, наприклад, вказані в його визначеннях.

Перш за все, важливо з'ясувати поняття «судова наука», яке має безліч варіантів перекладів на українську мову, цим самим породжуючи плутанину в його інтерпретації («криміналістика», «судова експертиза», «судова медицина», «судово-медична експертиза» тощо). Якщо взяти визначення з англійської енциклопедії, то термін «судова наука» (“forensic science” або скорочено – “forensics”) визначається коротко – це застосування методів науки до юридичних справ, цивільних і кримінальних [18, с. 162]. Але здійснюючи переклади документів Європейської

мережі судово-експертних установ (ENFSI), вивчаючи зміст ряду наукових публікацій, розміщених на офіційних європейських сайтах, а також інших наукових статей дозволяє нам прийти до висновку про те, що терміном «судова наука» позначається збірне поняття, яке об'єднує групу дисциплін, що представляють наукові основи використання спеціальних знань у судочинстві, головним чином, у формі проведення судових експертиз.

Як самостійна наукова дисципліна «судова наука» сформувалася в кінці XIX століття [18, с. 190] і початково її пов'язували з представниками судової медицини (цим, ймовірно, слід пояснювати відповідний варіант перекладу на українську мову терміну “forensic science”, як його пропонують словники та деякі онлайн-словники). На сьогодні дане поняття охоплює цілий ряд областей наукового знання, в їх числі: судова медицина (“forensic medicine”), судова психологія (“forensic psychology”), судова бухгалтерія (“forensic accounting”), судова хімія (“chemical forensics”), судово-експертне дослідження цифрових технологій (“digital forensics”), судова екологія (“environmental forensics”), судова генетика (“forensics genetics”), судова інженерія (“forensic engineering”), судова геологія (“forensic geology”) і багато інших. Фактично будь-яка галузь наукового знання, яка застосовується в процесі вирішення юридичних питань, розглядається в цій частині як судова і включається в зміст інтегративного поняття «судова наука».

Хоча слід зазначити, що статус криміналістики визначається європейськими дослідниками далеко не однозначно. Зокрема, автори колективного звіту «Перспективи поліцейської науки в Європі» стверджують, що терміни «криміналістика» і «судова наука» є взаємозамінними [19, с. 52], але в подальшому вони включають криміналістику в судову науку у якості складових частин поряд з іншими дисциплінами [19, с. 66].

Термін «криміналістика» не є поширеним у тих європейських країнах, в яких англійська мова є основною, і, навпаки, активно використовується в країнах німецькомовної групи, а також у країнах Східної Європи. Це є очевидним, оскільки вперше цей термін був запропонований Гансом Гроссом у 1898 році [20, с. 38]. Тому наступним кроком в уточненні змісту даного терміну та його взаємозв'язків з судовою наукою логічним буде звернення до робіт німецьких авторів.

Німецькомовний термін «криміналістика» (“kriminalistik”) визначається як вчення про засоби та методи боротьби з окремими злочинами і злочинністю в цілому за допомогою прийняття превентивних і репресивних заходів [21, с. 28]. У Німеччині криміналістика не належить до юридичних наук і не викладається на факультетах права [22, с. 25].

Система німецької криміналістики спочатку включала в себе два розділи:

- 1) «криміналістична техніка» – сукупність природничо-технічних висновків і методів, що базуються на технічних засобах і прийомах, спрямованих на пошук, збереження і використання слідів для отримання доказів з метою виявлення, розкриття і запобігання злочинам та іншим криміналістично-релевантним подіям; і

2) «криміналістична тактика», присвячена, в основному, питанням планування розслідування і тактиці провадження окремих слідчих (допит, обшук, експеримент, впізнання тощо) і оперативно-розшукових дій. На сучасному етапі система криміналістики в Німеччині значно розширена і включає в себе шість розділів: «теорія і методологія», «криміналістична тактика», «криміналістична техніка» (природничо-технічна криміналістика), «спеціальна криміналістика» (особливості розслідування окремих видів правопорушень), «криміналістична психологія» (криміналістична логіка, криміналістичне мислення) і «криміналістична стратегія» [23, с. 269-272].

У країнах Східної Європи поняття криміналістики сформувалося в рамках радянської наукової школи й на сьогодні уявлення про її предмет, завдання і методи можна вважати загальноприйнятими. Авторами одного з найбільш авторитетних російських підручників «Криміналістика», підготовленого під загальною редакцією професора Р. С. Белкіна, розглядається поняття, що визначається як «наука про закономірності механізму злочину, виникнення інформації про злочин і його учасників, закономірності збирання, дослідження, оцінки й використання доказів і заснованих на пізнанні цих закономірностей спеціальних методів і засобів судового дослідження і запобігання злочинів» [24, с. 42].

У підручнику підкреслюється, що криміналістика виступає «основним провідником досягнень природних і технічних наук у сферу судочинства» і «є наукою не комплексної (оскільки це передбачає об'єднання окремих знань без їх злиття), а синтетичної природи» [24, с. 70].

Про місце так би мовити «східноєвропейської» криміналістики в системі наук можна говорити по тому, що вона, як правило, є обов'язковою дисципліною на факультетах права й включена в юридичну спеціальність номенклатури спеціальностей науковців України, Республіки Білорусь та Російської Федерації.

Систему криміналістики в цих країнах утворюють чотири розділи: загальна теорія криміналістики, криміналістична техніка (або технічне дослідження матеріальної структури злочину), криміналістична тактика, криміналістична методика (або методика розслідування і запобігання вчиненню окремих видів злочинів). І знову тільки два розділи, а саме, загальна теорія криміналістики та криміналістична техніка, можуть розглядатися в якості наукових основ використання спеціальних знань у судочинстві.

Висновки. На сьогодні криміналістика як наука набула досить вагомого значення, що, в свою чергу, призводить до розширення співпраці й обміну досвідом між фахівцями з різних країн, та зростання обсягу комунікацій в даній сфері. Крім того, що криміналістика розвивається, утворюються нові терміни, відбувається переосмислення і перетворення вже існуючих термінологічних одиниць. Міжнародне співробітництво позитивно впливає на роботу не тільки вчених-термінологів, але і криміналістів, оскільки єдність термінології полегшує комунікацію між фахівцями. Термінологія слугує основним понятійним апаратом для будь-якої області знання, і криміналістика тут не є винятком.

Таким чином, не дивлячись на те, що багато вчених одним з головних вимог до терміну висувають вимогу однозначності, на практиці ця вимога не завжди дотримується. Проблема варіантності в термінології стоїть особливо гостро, проте єдиної думки, чи є це позитивним чи негативним явищем в термінології, на сьогодні не склалося. Варіантність при перекладі виникає у зв'язку з коливаннями значень термінів, відсутністю чітких меж між значеннями окремих термінів, що створює труднощі при визначенні їх еквівалентів у процесі перекладу. Важливим етапом при перекладі термінів у галузі юриспруденції, і, зокрема, в галузі криміналістики, судової експертизи є пошук відповідної дефініції для даного терміну як в системі права мови оригіналу, так і в системі права мови перекладу. Виконання цього пункту алгоритму дозволяє уникнути некоректного перекладу термінів, а отже сприяє точності та однозначності термінів, що вживаються.

Перелік посилань

References

1. Белкин Р. С. Криминалистика. Словарь-справочник. Москва, 1999. С. 85-86.
2. Пантелеев И. Ф. Закономерности развития языка криминалистики. Актуальные проблемы раскрытия преступлений. Москва, 1985. С. 3-20.
3. Селиванов Н. А. Криминалистика: система понятий. Москва, 1982. 152 с.
4. Антониук Н. М. Правнична термінологія у змісті викладання іноземних мов. *Вісник Академії адвокатури*. 2005. № 4. С. 150-155.
5. Гринев-Гриневиц С. В. Терминоведение. Москва, 2008. 304 с.
6. Згурська В. Г. Структурно-семантичні характеристики юридичної термінології англійської мови у рамках українського перекладу. *Актуальні проблеми слов'янської філології*. 2010. Вип. XXIII. Ч. 2. С. 535-542.
7. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця, 2004. 576 с.
8. Лейчик В. М. Терминоведение: предмет, методы, структура. Москва, 2006. 256 с.
1. Belkin, R. S. (1999). Forensic Science. Reference dictionary. Moscow. P. 85-86. (in Russian).
2. Panteleev, I. F. (1985). Laws of development of the language of forensic science. Current problems of solving crimes. Moscow. P. 3-20. (in Russian).
3. Selivanov, N. A. (1982). Forensic Science: a system of concepts. Moscow. (in Russian). 152 p.
4. Antoniuuk, N. M. (2005). Legal terminology in the content of teaching foreign languages. *Bulletin of the Academy of Advocacy*. No. 4. P. 150-155. (in Ukrainian).
5. Grinev-Grinevich, S. V. (2008). Terminology. Moscow. 304 p. (in Russian).
6. Zhurska, V. H. (2010). Structural and semantic characteristics of the legal terminology of the English language within the framework of Ukrainian translation. *Current issues of Slavic philology*. Issue XXIII. Part 2. P. 535-542 (in Ukrainian).
7. Karaban, V. I. (2004). Translation of English scientific and technical literature. Grammatical difficulties, lexical, terminological and genre-stylistic problems. Vinnytsia. 576 p. (in Ukrainian).
8. Leichik, V. M. (2006). Terminology: subject, methods, structure. Moscow. 256 p. (in Russian).

9. Полубиченко Л. В. Язык юридической документации как объекта учебного перевода в функционально-стилистическом аспекте. *Вестник Московского государственного университета: лингвистика и межкультурная коммуникация*. Москва, 1999. Сер. 19. № 3. С. 116-129.
9. Polubichenko, L. V. (1999). The language of legal documentation as an object of educational translation in the functional and stylistic aspect. *Moscow State University Bulletin: Linguistics and Intercultural Communication*. Moscow. Issue 19. No. 3. P. 116-129 (in Russian).
10. Циткіна Ф. О. Термінологія й переклад. Львів, 1988. 35 с.
10. Tsytkina, F. O. (1988). Terminology and translation. Lviv. 35 p. (in Ukrainian).
11. Рувін О. Г., Полтавський А. О. Становлення стандартизації судово-експертного забезпечення правосуддя в Україні: перспективи розвитку. *Стандартизація, сертифікація, якість*. 2018. № 3 (110). С. 41-47.
11. Ruvyn, O. H., Poltavskyi, A. O. (2018). Formation of standardization of forensic justice in Ukraine: prospects for development. *Standardization, certification, quality*. No. 3 (110). P. 41-47. (in Ukrainian).
12. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов. Москва, 1966. С. 607.
12. Akhmanova, O. S. (1966). Dictionary of linguistic terms. Moscow. P. 68. (in Russian).
13. Белкин Р. С. Курс криминалистики: Общая теория криминалистики: в 3-х т. Москва, 1997. Т. 1. С. 183-187.
13. Belkin, R. S. (1997). Course of forensic science: General theory of criminalistics: in 3 volumes. Vol. 1. Moscow. P. 183-187 (in Russian).
14. Крыжановская А. В. Сопоставительное исследование терминологии современных русского и украинского языков: проблемы унификации и интеграции. Киев. 1985. 204 с.
14. Kryzhanovskaia, A. V. (1985). Comparative study of the terminology of modern Russian and Ukrainian languages: problems of unification and integration. Kiev. 204 p.
15. Белкин Р. С. Криминалистическая энциклопедия. Москва. 2000, 334 с.
15. Belkin, R. S. (2000). Encyclopedia of Forensic Science. Moscow. 334 p. (in Russian).
16. Council conclusions on the vision for European Forensic Science 2020 including the creation of a European Forensic Science Area and the development of forensic science infrastructure in Europe URL: https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/jha/126875.pdf.
16. Council conclusions on the vision for European Forensic Science 2020 including the creation of a European Forensic Science Area and the development of forensic science infrastructure in Europe [Electronic resource]. URL: https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/jha/126875.pdf. (in English).
17. Белкин Р. С. Криминалистическая энциклопедия. Москва. 1997. 342 с.
17. Belkin, R. S. (1997). Encyclopedia of Forensic Science. Moscow. 342 p. (in Russian).
18. Bell S. Encyclopedia of Forensic Science. Rev. ed. USA: Infobase Publishing, 2008. 402 с.
18. Bell, S. (2008). Encyclopedia of Forensic Science. Rev. ed. USA: Infobase Publishing. 402 p. (in English).
19. Perspectives of Police Science in Europe: final Report / H.-G. Jaschke,
19. Jäschke, H.-G., Bjørgo, T., Romero, F. del B. C., Kwanten, R., Mawby, Pagon, M. (2007).

- T. Bjørge, F. del B. Romero, C. Kwanten, R. Mawby, M. Pagon. CEPOL Secretariat, CEPOL House, Bramshill. UK, 2007. 223 c.
20. Юридична енциклопедія: у 6 т. Київ, 1998. Т. 1: А – Г. 672 с.
21. De Vries H. Ist die Kriminalistik eine Wissenschaft? *SIAK-Journal – Zeitschrift für Polizeiwissenschaft und polizeiliche Praxis* (3), 2010. С. 27-35.
22. Kavalieris A. Place of the Criminalistics in the System of Sciences. *Jurisprudencija*, 2005, Т. 65 (57). С. 25-28.
23. Сокол В. Ю. Система криминалистики в Германии. *Общество и право*. 2009. № 1 (23). С. 269-272.
24. Аверьянова Т. В. и др. Криминалистика: учебник / под ред. П. С. Белкина. Москва, 2006. 990 с.
- Perspectives of Police Science in Europe: final Report. CEPOL Secretariat, Bramshill. UK. 223 p. (in English).
20. Legal encyclopedia: in 6 Vols. Bazhan M. P. *Ukrainian encyclopedia*. 1998. Vol. 1: А – Г. 672 p. (in Ukrainian).
21. De Vries, H. (2010). Ist die Kriminalistik eine Wissenschaft? *SIAK-Journal – Zeitschrift für Polizeiwissenschaft und polizeiliche Praxis* (3), P. 27-35. (in German).
22. Kavalieris, A. (2005). Place of the Criminalistics in the System of Sciences. *Jurisprudencija*. Т. 65 (57). P. 25-28. (in English).
23. Sokol, V. Yu. (2009). The system of Forensic Science in Germany. *Society and law*. No. 1 (23). P. 269-272. (in Russian).
24. Averianova, T. V. et al. (2006). *Forensic Science: a textbook*. Moscow. 990 p. (in Russian).

ПРОБЛЕМА ВАРИАНТНОСТИ ПРИ ПЕРЕВОДЕ ТЕРМИНОВ В ОБЛАСТИ КРИМИНАЛИСТИКИ И СУДЕБНОЙ ЭКСПЕРТИЗЫ

Т. П. Кривак

В статье рассматриваются особенности перевода терминов в области криминалистики и судебной экспертизы и проблема вариантности, которая возникает в процессе перевода.

Отмечается, что вариантность при переводе терминов в области криминалистики и судебной экспертизы – это как положительное явление, так и отрицательное. Однако возникновение вариантности, как показывает практика, служит предпосылкой обретения точного и однозначного эквивалента по языку, в зависимости от контекста. В статье указывается, что перевод терминологии в сфере криминалистики представляет особый интерес, поскольку язык права, как язык профессионального общения, имеет яркую национальную специфику, обусловленную правовыми реалиями национальных правовых систем. Поэтому в случае переводов с английского языка на украинский и с украинского на английский следует учитывать разницу между системой общего права, которая применяется в англоязычных странах, и системой континентального права, к которой относится и украинская правовая система.

Проанализированы лексические трансформации, которые используются при переводе терминов и определена необходимость достижения эффекта содержательной и контекстуальной идентичности при переводе терминов. Сделаны выводы о том, что поскольку криминалистика и судебная экспертиза развиваются, то происходит переосмысление и преобразование уже существующих терминологических единиц. А международное сотрудничество благо-

творно влияет на работу не только ученых-термиологов, но и криминалистов и судебных экспертов, поскольку унификация терминологии облегчает коммуникацию между специалистами. Терминология служит основным понятийным аппаратом для любой области знания, и криминалистика здесь не является исключением.

Ключевые слова: терминология, вариативность перевода, криминалистика, судебная экспертиза.

THE ISSUE OF VARIANCE IN TRANSLATION OF TERMS IN THE FIELD OF CRIMINALISTICS AND FORENSIC EXAMINATION

T. Kryvak

The article deals with the features of translation of terms in the field of criminalistics and forensic examination and the issue of variance that arises in the process of translation.

It is noted that variance in the translation of terms in the field of criminalistics and forensic examination is both a positive and a negative phenomenon. However, the emergence of variance, as practice shows, is a prerequisite for the acquisition of an exact and unambiguous equivalent in language, depending on the context. The article indicates that the translation of terminology in the field of criminalistics is of particular interest, since the language of law, as a language of professional communication, has a vivid national specificity, due to the legal realities of national legal systems. Therefore, in the case of translations from English into Ukrainian and from Ukrainian into English, one should take into account the difference between the common law system, which is applied in English-speaking countries, and the civil law system, which also includes the Ukrainian legal system.

The lexical transformations that are used when translating terms are analyzed and the need to achieve the effect of meaningful and contextual identity when translating terms is determined. It is concluded that as criminalistics and forensic examination develop, there is a rethinking and transformation of existing terminological units. Moreover, international cooperation has a beneficial effect on the work of not only terminologists, but also criminologists and forensic experts, since the unification of terminology facilitates communication between specialists. Terminology serves as the basic conceptual apparatus for any field of knowledge, and forensic science is no exception.

Key words: terminology, variance in translation, criminalistics, forensic examination.